

صنعت گردشگری در استان کرمان

گردشگری به عنوان یک اولویت در دستور کار برنامه ریزان استانی قرار گرفته تا بهره‌برداری لازم از این پتانسیل در راستای توسعه اقتصادی شهرستان‌های استان انجام گیرد. به همین منظور مقرر گردید موضوعات مهم و اولویت‌دار برنامه هفتم توسعه در استان با تهیه سند برنامه «کرمان برفراز» عملیاتی گردد.

دکتر محمدرضا وحیدی

رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان

دکتر علیرضا رهبر دهقان

رئیس گروه آمایش و برنامه‌ریزی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان

/// گردشگری یک صنعت کاربر (متکی به نیروی کار) است که نه تنها موجب بهبود قابل توجه وضعیت اشتغال در مقاصد گردشگری می‌شود، بلکه به توسعه زیرساخت‌ها، حفظ منابع مالی و احیای اماکن گردشگری تاریخی و جدید نیز کمک می‌کند و باعث می‌شود مردم جهان درک بهتری از یکدیگر داشته باشند. در همین راستا بحث گردشگری پایدار (Sustainable Tourism) امروز بیش از هر زمان دیگری مورد توجه نهادهای بین‌المللی قرار گرفته است. سازمان جهانی گردشگری که از نهادهای وابسته به سازمان ملل متحد است، گردشگری پایدار را این گونه تعریف می‌کند: «گردشگری پایدار در قبال تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی حال و آینده خود کاملاً مسئولیت‌پذیر است و نیازهای گردشگران، صنعت گردشگری، محیط‌زیست و جوامع میزبان را مدنظر قرار می‌دهد. گردشگری پایدار می‌تواند آثار اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، فرهنگی و حتی امنیتی مثبت و پایداری از خود در جوامع بر جای بگذارد». توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع‌دستی یکی از سیاست‌های ۲۷ گانه ابلاغی مقام معظم رهبری در برنامه هفتم توسعه بوده و مقرر گردیده نگاه برنامه هفتم توسعه از برنامه‌ریزی جامع به برنامه‌ریزی بر روی موضوعات کلیدی و اولویت‌دار سوق پیدا کند با توجه به اینکه یکی از ۱۵ موضوع اولویت‌دار برنامه هفتم توسعه توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع‌دستی می‌باشد، لذا لازم است برنامه‌ریزی خاصی در این خصوص در کشور و استان صورت پذیرد. لازم به ذکر است که صنعت گردشگری و بخش‌های مرتبط با این صنعت از لحاظ برقراری پیوند با سایر بخش‌های اقتصادی استان از بخش‌های پیشرو در اقتصاد استان محسوب می‌شوند و لذا این صنعت می‌تواند سایر بخش‌ها و کل اقتصاد استان را رونق بخشد. با توجه به این موضوع، گردشگری به عنوان یک اولویت در دستور کار برنامه ریزان استانی قرار گرفته تا با بهره‌برداری لازم از این پتانسیل در راستای

توسعه اقتصادی شهرستان‌های استان انجام گیرد. به همین منظور مقرر گردید موضوعات مهم و اولویت‌دار برنامه هفتم توسعه در استان با تهیه سند برنامه «کرمان برفراز» که در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان نیز به تصویب رسید عملیاتی گردد. در این سند که شامل ۱۳ محور می‌باشد؛ از جمله این محورها می‌توان به محور گردشگری و صنایع‌دستی اشاره نمود که در آن طی برنامه هفتم، توجه خاص به زیرساخت‌های گردشگری و ایجاد تأسیسات گردشگری جذب گردشگران خارجی و داخلی خواهد شد. همچنین شکل‌گیری و توسعه زیرساخت‌های حوزه صنایع‌دستی، حفاظت و ترویج صنایع‌دستی، ارتقای توانمندی فعالان و صنعتگران صنایع‌دستی، راه‌اندازی چرخه تولید، بازاریابی، فروش و صادرات محصولات صنایع‌دستی، حمایت از هنرمندان بخش گردشگری و صنایع‌دستی با اعطای کمک‌های مالی و تسهیلاتی و غیره از جمله اهدافی هستند که برای شهرها و روستاهای ملی صنایع‌دستی استان، در سند برنامه کرمان بر فراز به آن پرداخته شده است. مهم‌ترین ویژگی‌های گردشگری استان کرمان شامل ۱۰ اثر ثبت جهانی، وجود ۸۰۰۰ اثر تاریخی در استان، ۶۸۴ اثر میراث ملموس، ۱۱۷ اثر میراث ناملموس و ۱۶ اثر طبیعی ثبت شده ملی، تولید صنایع‌دستی متنوع و گسترده در کل استان، یک شهر جهانی، پنج شهر ملی و یک روستای ملی صنایع‌دستی و وجود پنج فرودگاه در سطح استان، وجود ۹۰۳ کیلومتر شبکه ریلی؛ عبور خط ریلی شرق به مرکز کشور - جنوب به مرکز کشور، بندرعباس به مشهد و کشورهای قفقاز و وجود ۱۳۸۸ کیلومتر بزرگراه و یک هزار ۷۴۴ کیلومتر راه اصلی می‌باشد. استان کرمان نیز با برخورداری از این ویژگی‌ها و هزاران جاذبه تاریخی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری جزو استان‌های پیشرو کشور در این عرصه است که با اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های کوتاه و بلندمدت به یکی از قطب‌های ملی گردشگری تبدیل و موفق به افزایش چشمگیر گردشگران داخلی

شکل‌گیری و توسعه زیرساخت‌های حوزه صنایع دستی، حفاظت و ترویج صنایع دستی، ارتقای توانمندی فعالان و صنعتگران صنایع دستی، راه‌اندازی چرخه تولید، بازاریابی، فروش و صادرات محصولات صنایع دستی، حمایت از هنرمندان بخش گردشگری و صنایع دستی با اعطای کمک‌های مالی و تسهیلاتی و غیره از جمله اهدافی هستند که برای شهرها و روستاهای ملی صنایع دستی استان، در سند برنامه «کرمان بر فراز» به آن پرداخته شده است.

می‌باشد راهبرد ۱۷ و سیاست‌های ۱۸۰ تا ۱۹۰ در خصوص بحث گردشگری و صنایع دستی آمده است و در راهبرد هفدهم این سند ارتقاء گردشگری و آوازه میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی ایران و گسترش گردشگری بوم آورد، اجتماع محور، فرهنگ مینا، خلاق و متنوع در پهنه سرزمین به‌عنوان یکی از ۲۴ راهبرد مهم در سند ملی آمده است. در سند آمایش استان نیز با توجه به قابلیت‌های مثال‌زدنی استان به بخش گردشگری توجه ویژه‌ای گردیده به‌نحوی که در اهداف بنیادین استان در سند آمایش توسعه و گسترش ظرفیت‌های گردشگری و صنایع دستی استان با هدف افزایش ارزش افزوده این بخش در اقتصاد استان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف این سند تأکید گردیده است. همچنین در چشم‌انداز توسعه استان «ایفای نقش به‌عنوان یکی از مراکز گردشگری تاریخی و طبیعی کشور در سطح ملی و فراملی با

قدمت، باغ زیبای شازده یا شاهزاده ماهان با ویژگی‌های منحصربه‌فرد باغ و معماری عمارت آن، دشت کویر لوت که قدیمی‌ترین درفش جهان از این کویر در منطقه شهداد به دست آمده و سه قنات «گوهرریز» جویبار در شهرستان کرمان، «اکبرآباد» و «قاسم‌آباد» در شهرستان بم و نیز روستای دارستان سیرجان و این شهرستان به‌عنوان خاستگاه بافت گلیم شیرکی سیرجان از آثار ثبت جهانی استان کرمان به شمار می‌روند. همچنین طی سال گذشته سهم استان کرمان با سابقه تاریخی و فرهنگ غنی از ثبت پرونده کاروانسراهای تاریخی ایران، دو کاروانسرای گنجعلی‌خان کرمان و چاه کوران راور بود تا کفه ترازوی آثار ثبت شده جهانی در حوزه میراث فرهنگی کرمان قوی‌تر و پربارتر شود. در اسناد بالادست نیز به موضوع گردشگری به‌طور ویژه تأکید گردیده به‌نحوی که در سند ملی آمایش که شامل ۲۴ راهبرد و ۲۵۵ سیاست

شده که البته کاهش آمار گردشگران خارجی به این استان نیز باید موردبررسی قرار گیرد. دیار کریمان با سابقه تمدنی کهن و اقلیم‌های متفاوت از مقاصد مهم گردشگران محسوب می‌شود، هر چند در سال‌های گذشته به دلایل متفاوت نتوانسته به جایگاه در خور شان خود دست پیدا کند. کرمان را باید به حق سرزمین شگفتی‌ها و جاذبه‌های تاریخی و طبیعی دانست، به‌طور مثال اختلاف دما ۳۶ درجه‌ای بین مناطق سردسیر و گرمسیر این استان در یک فصل فرصت نادری برای جذب گردشگر به کرمان است. تقریباً تمام شهرها و روستاهای استان کرمان جاذبه‌های منحصربه‌فرد خود را در بخش‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی دارد که برخی از آن‌ها شهرت جهانی دارند.

طی سال‌های اخیر با توجه دولت و مسئولان و همچنین ورود جدی بخش خصوصی به حوزه میراث فرهنگی و گردشگری، اتفاقات مثبتی در صنعت گردشگری کرمان رقم خورده و اماکن و بناهای زیادی به چرخه گردشگری این استان وارد شده‌اند که نمونه آن در هتل کاروانسرای وکیل، ساماندهی و مرمت ارگ بم، باغ شاهزاده و غیره پیداست. ایجاد و ارتقای زیرساخت‌ها با سرمایه‌گذاری مناسب، در کنار تلاش جدی برای معرفی جاذبه‌های گردشگری و پدید آمدن بخش‌های جدیدی مانند گردشگری مقاومت و گردشگری سلامت در کنار میزبانی مردمان خونگرم دیار کریمان، افزایش گردشگران داخلی را به همراه داشته است. کرمان با ۱۰ اثر ثبت جهانی بیشترین آمار آثار ثبت جهانی کشور را در بین استان‌های کشور به خود اختصاص داده است. ارگ بم (بزرگ‌ترین سازه خشتی جهان)، روستای دست‌کند میمند با چند هزار سال

۳. حفظ و احیای میراث فرهنگی و طبیعی:

ایجاد انگیزه برای حفاظت: گردشگری می‌تواند انگیزه اقتصادی برای حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی استان ایجاد کند. زمانی که جوامع محلی مشاهده نمایند که جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی می‌توانند منبع درآمد باشند، بیشتر به حفظ و حراست از آن‌ها علاقه‌مند می‌شوند.

توانمندسازی جوامع محلی: گردشگری می‌تواند به توانمندسازی جوامع محلی کمک کند. وقتی که مردم محلی در صنعت گردشگری مشارکت می‌کنند (از جمله با اجاره دادن منازل مسکونی به گردشگران، فروش صنایع‌دستی و غیره)، حس استقلال و اعتمادبه‌نفس بیشتری پیدا خواهند نمود. ایجاد فرصت‌های آموزشی: توسعه گردشگری می‌تواند منجر به ایجاد فرصت‌های آموزشی جدید گردد. مثلاً ممکن است دوره‌های آموزشی برای راهنمایان تور، کارکنان هتل‌ها و رستوران‌ها و غیره برگزار شود. این دوره‌ها باعث ارتقای مهارت‌های افراد و افزایش کیفیت خدمات گردشگری می‌گردد.

تخصیص بودجه برای مرمت و بازسازی: درآمد حاصل از گردشگری می‌تواند برای مرمت و بازسازی آثار تاریخی و حفظ محیط‌زیست هزینه شود.

افزایش آگاهی: گردشگری می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی در مورد اهمیت میراث فرهنگی و طبیعی کمک کند و باعث شود که مردم بیشتر به ارزش‌های این میراث‌ها پی ببرند.

۴. معرفی استان کرمان به جهان:

استفاده از رسانه‌های اجتماعی: رسانه‌های اجتماعی نقش مهمی در معرفی جاذبه‌های گردشگری استان کرمان به جهان را بر عهده دارند. گردشگران می‌توانند عکس‌ها و فیلم‌های سفر خود از استان کرمان را در شبکه‌های اجتماعی به اشتراک بگذارند و باعث جذب گردشگران بیشتری شوند.

شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی: حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی گردشگری یک

شغلی زیادی ایجاد می‌کند. به‌طور مستقیم در بخش‌هایی مانند هتل‌داری، خدمات گردشگری، راهنمایان تور و حمل‌ونقل و به‌طور غیرمستقیم در بخش‌های مرتبط مانند تولید صنایع‌دستی، کشاورزی (تأمین مواد غذایی برای هتل‌ها و رستوران‌ها) و غیره. **تنوع بخشیدن به اقتصاد:** استان کرمان به‌طور سنتی بر پایه کشاورزی و معادن استوار بوده است. توسعه گردشگری می‌تواند به تنوع بخشیدن به اقتصاد استان کمک کند و وابستگی آن به این بخش‌های سنتی را کاهش دهد.

۲. توسعه زیرساخت‌ها:

بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل: توسعه گردشگری می‌تواند منجر به سرمایه‌گذاری در بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل مانند جاده‌ها، فرودگاه‌ها و خطوط ریلی شود. این امر نه تنها برای گردشگران مفید است، بلکه به توسعه اقتصادی سایر بخش‌های استان نیز کمک می‌کند.

بهبود خدمات رفاهی و گردشگری: برای جذب گردشگران، لازم است که خدمات رفاهی و گردشگری مانند هتل‌ها، رستوران‌ها، سرویس‌های بهداشتی و مراکز اطلاع‌رسانی گردشگری بهبود یابند. این امر باعث ارتقای کیفیت زندگی برای ساکنان محلی نیز می‌شود.

محوریت شهرهای کرمان، بم و جیرفت و در پیوند با استان‌های یزد، هرمزگان و سیستان و بلوچستان در درون منطقه و تشکیل مربع گردشگری شیراز، اصفهان، یزد، کرمان در سطح ملی و «ایفای نقش به‌عنوان یکی از مراکز خدمات پزشکی و توریسم درمانی (گردشگری سلامت) در سطح ملی و فراملی با تکیه بر مراکز درمانی تخصصی و فوق تخصصی پیشرفته» آورده شده که باز اهمیت ویژه استان به این بخش مهم می‌باشد. صنعت گردشگری در استان کرمان از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است و می‌تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی این استان ایفا کند که در ادامه به برخی از جنبه‌های اهمیت صنعت گردشگری در استان کرمان اشاره می‌گردد:

۱. توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال:

ایجاد درآمد: گردشگری می‌تواند منبع درآمد قابل‌توجهی برای استان کرمان باشد. ورود گردشگران به استان، منجر به افزایش فروش کالاها و خدمات مختلف می‌شود که به نوبه خود باعث افزایش درآمد کسب‌وکارهای محلی، هتل‌ها، رستوران‌ها، فروشگاه‌های صنایع‌دستی و غیره می‌شود. **ایجاد فرصت‌های شغلی:** صنعت گردشگری به‌طور مستقیم و غیرمستقیم فرصت‌های

در چشم‌انداز توسعه استان «ایفای نقش به‌عنوان یکی از مراکز گردشگری تاریخی و طبیعی کشور در سطح ملی و فراملی با محوریت شهرهای کرمان، بم و جیرفت و در پیوند با استان‌های یزد، هرمزگان و سیستان و بلوچستان در درون منطقه و تشکیل مربع گردشگری شیراز، اصفهان، یزد، کرمان در سطح ملی» و «ایفای نقش به‌عنوان یکی از مراکز خدمات پزشکی و توریسم درمانی (گردشگری سلامت) در سطح ملی و فراملی با تکیه بر مراکز درمانی تخصصی و فوق تخصصی پیشرفته» آورده شده که باز اهمیت ویژه استان به این بخش مهم می‌باشد.

می‌باشد. در سند کرمان پرفراز که مهم‌ترین برنامه عملیاتی استان طی ۴ سال آینده خواهد بود در بخش گردشگری اقدامات زیر جزو اصلی‌ترین اقدامات بخش گردشگری و صنایع‌دستی خواهند بود.

- * مرمت، حفاظت و احیاء تعداد ۳۴۰ اثر تاریخی شاخص،
- * ثبت تعداد ۳۶۳ اثر تاریخی- فرهنگی در فهرست آثار ملی و ثبت تعداد ۵ اثر تاریخی- فرهنگی در فهرست آثار جهانی،
- * افزایش ۱۳۰۰ اقامتگاه برای گردشگران،
- * افزایش تبلیغات و معرفی جاذبه‌های گردشگری استان به شکل‌های مختلف به تعداد ۲۰۵۰۰۰۰ عدد،
- * افزایش صادرات صنایع‌دستی استان تا رقم ۱۱۲۳۰ میلیارد ریال،
- * ایجاد اشتغال در حوزه‌های مختلف صنایع‌دستی به تعداد ۱۰۴۶۳ نفر،
- * افزایش مرمت و ساماندهی بناهای تاریخی در مالکیت اوقاف به تعداد ۱۲ بنا. III

اقتصادی و اجتماعی این منطقه کمک نمود.

پس از تصویب سند آمایش استان در شورای عالی آمایش سرزمین اقدامات مهمی در راستای تقویت بخش گردشگری صورت گرفت که می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- * بزرگ‌ترین بوتیک هتل دوطبقه کشور در شهر کرمان،
- * افتتاح هتل چهار ستاره،
- * افتتاح بزرگ‌ترین موزه صوت و تصویر ایران،
- * افتتاح موزه جواهرات آقای ودیعی،
- * لازم به ذکر است که پروژه‌های مرمت خانه هنرمند، مرمت خانه منصور ایرانمنش، مرمت خانه وزیری، هتل چهار ستاره هدایتی، خانه خلاق صنایع‌دستی شهر کرمان در طایفه قراشداغی، هتل بام بافت، احداث گهرپارک و هتل زیگورات نیز جهت تکمیل حلقه گردشگری طبیعی-تاریخی- فرهنگی (یزد، اصفهان، شیراز و کرمان) در دست انجام

فرصت عالی برای معرفی جاذبه‌های گردشگری استان کرمان به بازارهای جهانی می‌باشد. **بهبود تصویر ذهنی:** گردشگری می‌تواند به بهبود تصویر ذهنی از استان کرمان در سطح ملی و بین‌المللی کمک کند. معرفی جاذبه‌های گردشگری استان می‌تواند باعث جذب سرمایه‌گذاران و گردشگران بیشتری شود. **افزایش شناخت و آگاهی:** گردشگری فرصتی برای افزایش شناخت و آگاهی از فرهنگ، تاریخ و طبیعت استان کرمان در سطح جهانی فراهم می‌کند.

۵. توسعه اجتماعی و فرهنگی:

تبادل فرهنگی: گردشگری فرصتی برای تبادل فرهنگی بین گردشگران و جوامع محلی ایجاد می‌کند. این تبادل فرهنگی می‌تواند باعث افزایش درک متقابل و احترام به فرهنگ‌های مختلف شود.

تقویت هویت محلی: گردشگری می‌تواند به تقویت هویت محلی و احساس غرور و تعلق به مکان کمک کند. وقتی که جوامع محلی ببینند که فرهنگ و سنت‌هایشان برای گردشگران جذاب است، بیشتر به حفظ و ترویج آن‌ها علاقه‌مند می‌شوند.

بهبود سطح زندگی: درآمدهای حاصل از گردشگری می‌تواند به بهبود سطح زندگی جوامع محلی کمک کند و باعث کاهش فقر و محرومیت شود.

با توجه به این موارد، توسعه صنعت گردشگری می‌تواند به یک عامل کلیدی در توسعه پایدار استان کرمان تبدیل شود که با برنامه‌ریزی مناسب، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، آموزش نیروی انسانی و بازاریابی مؤثر، می‌توان از ظرفیت‌های بالقوه گردشگری استان به نحو احسن استفاده کرد و به رونق

